

ת"פ 19477/07/21 - מדינת ישראל נגד אנס מנאע

בית משפט השלום בירושלים

ת"פ 19477-07-21 מדינת ישראל נ' מנאע
תיק חיצוני: 293005/2019

לפני **כבוד השופט דוד שאול גבאי ריכטר**
המאשימה **מדינת ישראל ע"י מר יצחק קאהן, מתמחה תביעות ירושלים**
נגד
הנאשם **אנס מנאע ע"י ב"כ עוה"ש שוש חיון**

החלטה

1. האם דבר שקר בחקירה נופל בגדרי הזכות להימנע מהפללה עצמית, או שמא מדובר במעשה המקיים עבירה של שיבוש מהלכי משפט? זוהי השאלה המונחת לפתחי.

רקע

2. נגד הנאשם הוגש כתב אישום המייחס לו עבירה של שיבוש מהלכי משפט, לפי סעיף 244 לחוק העונשין, התשל"ז - 1977 (**חוק העונשין**). בטרם ניתן מענה לכתב האישום, העלתה ב"כ הנאשם שתי טענות מקדמיות. האחת, כי העובדות המפורטות בכתב האישום אינן מגלות את עבירת השיבוש, לפי סעיף 149(4) לחוק סדר הדין הפלילי (נוסח חדש), התשמ"ב - 1982 (**החסד"פ**). השניה, הגנה מן הצדק בנימוק כי ננקטה כלפי הנאשם אכיפה בררנית בהתאם לסעיף 149(10) לחסד"פ.

3. על פי כתב האישום, ביום 28.1.2019 נחקר הנאשם באזהרה בתחנת מוריה ציון במסגרת תיק פל"א 293005-2019. ביום 25.7.2019 וכן ביום 27.7.2019, במסגרת שיחות שהתקיימו בין הנאשם לבין סאלם סראחן (**סאלם**) אשר נחקר גם הוא באזהרה בתיק, אמר סאלם לנאשם שיאמר בחקירתו המשטרתית שאינו קשור לתיק, והנאשם עשה כן בחקירה, על אף שהיה מצוי בידו מידע הנוגע לתיק.

טענות ההגנה

4. כתב האישום אינו מגלה עבירה - טוענת ב"כ הנאשם, כי בענייננו מדובר בנאשם שנחקר (בחקירה הראשונה ביום 28.7.2019) בחשד למעורבות בעבירות מרמה, וכחלק בלתי נפרד מגרסתו, השיב לשאלות החוקר **כי אינו קשור לתיק זה**, מתוך רצונו שלא להפליל את עצמו, זכות המעוגנת בסעיף 2 לפקודת הפרוצדורה

הפלילית (עדות). לטענת ב"כ הנאשם, בחירתו של הנאשם בשלב זה שלא לשתף פעולה ולא לחשוף את אשר ידע (על אף שהיה מצוי בידו מידע בנוגע לתיק), נבעה מחוסר הבנה של המצב המשפטי ומחששו מפני הפללה עצמית. כן נטען, כי בסופו של דבר, גרסתו של הנאשם היא זו בלבד שהובילה לפתרון התיק עת שיתף פעולה עם היחידה החוקרת, דבר שהוביל להעמדתו לדין של סאלם.

5. אכיפה בררנית - מסקירה שערכה ב"כ הנאשם במאגרים משפטיים ומתגובת המאשימה בתיק זה עולה לכאורה, כי אין בנמצא כתבי אישום המוגשים בנסיבות דומות, בהם נאשם הועמד לדין בגין גרסה שמסר באזהרה ביחס לחשדות שהופנו נגדו. עם זאת, הפנתה ב"כ הנאשם למספר תיקים בנסיבות שונות, בהם הסתיים התיק בהסדר מותנה למרות שיוחסה לנאשם עבירה של שיבוש מהלכי משפט. בשל השוני בנסיבות, סברה ב"כ הנאשם כי לא היה מקום להעמיד לדין את הנאשם, ואף לא להעמידו בפני הסדר מותנה.

טענות המאשימה

6. ביחס לטענה כי כתב האישום אינו מגלה עבירה, נטען ע"י המאשימה, כי הנאשם נחקר שלוש פעמים בקשר למכירת המבחנים לסטודנטים, ובכל פעם חשף הנאשם בחקירתו פרטים נוספים שלא גילה לפני כן בנוגע להתנהגותו והקשר שלו לסאלם והעבירות בהן הואשם. כן נטען, כי אמירת דבר שקר אין דינה כשתיקה, והיא אינה נכללת בזכות הנאשם להימנע מהפללה עצמית. לנאשם הזכות לשתוק, אך לא לשקר. ביחס לטענת האכיפה הבררנית נטען כי לא הובהרה די צרכה, ונתבקשתי לדחותה.

דין והכרעה

כתב האישום אינו מגלה עבירה, האמנם?

7. אציין תחילה, כי מסקנותי שיפורטו בהמשך, מתבססות על חומרי הראיות שהוצגו לי (הודעות הנאשם) ועל טענות הצדדים בלבד, מבלי שאלו נבחנו במבחן ראיתי כמקובל בהליך הוכחות, כל זאת במסגרת טענה מקדמית. על-כן, מסקנותי מוגבלות לשלב דיוני זה בלבד, ואין בהן לכבול מותב אחר שישמע ראיות בתיק, ככל שאלה יישמעו.

8. כעת נבחן את הדין הרלבנטי. עבירת שיבוש מהלכי משפט היא עבירת התנהגות. היסוד העובדתי של עבירת שיבוש הליכי המשפט שבסעיף 244 לחוק העונשין כולל רכיב התנהגותי העוסק ב"עושה דבר" בכוונה למנוע או להכשיל הליך שיפוטי, לרבות "חקירה פלילית". הרכיב ההתנהגותי של "העושה דבר" מוגדר באופן רחב ביותר, כאשר מלבד הדוגמאות המובאות בסעיף עצמו (סיכול הזמנת עד, העלמת ראיות) מופיעה החלופה "ובין בדרך אחרת", אשר חלה על אין-ספור התנהגויות אפשריות [רע"פ 7153/99 **אלגד נ' מדינת ישראל** (מיום 29.8.2001) (**עניין אלגד**) בסעיף 9 לפסק דינה של כב' השופטת ביניש]. היסוד הנפשי של עבירת השיבוש דורש מודעות לטיבה של ההתנהגות המשבשת ולהתקיימותה של הנסיבה בדבר היותו של הליך "הליך שיפוטי". כן כולל יסוד זה דרישה ל"כוונה מיוחדת" לשבש הליכי משפט, אך אין נדרשת תוצאה של שיבוש ההליכים בפועל [ע"פ 8721/04 **אוחנה נ' מדינת ישראל** (17.6.2007) (**עניין אוחנה**) בסעיף 21 לפסק דינו של כב' השופט

אדמונד לוי; **עניין אלגד**, בסעיף 11 לפסק דינה של כב' השופטת ביניש; כן ראו: יעקב קדמי, **על הדין בפליילים - חוק העונשין** - חלק שלישי, הוצ' דיונון, תשס"ו-2006, בעמ' 1576 - 1577]. עוד נקבע **בעניין אלגד**, כי "ההתנהגות של אמירת דבר שקר בחקירה משטרתית אינה מבטאת ערכים חברתיים או זכויות יסוד ראויים להגנה מעבר לאינטרס הכללי של הנחקר לחופש אישי. **אמירת שקר ביוזעין בחקירה משטרתית פוגעת בהכרח בערך החברתי של גילוי האמת ושל עשיית משפט אמת**" (סעיף 13 לפסק דינה של כב' השופטת ביניש - ההדגשה הוספה). בנוסף, בע"פ 3020/14 **גנאם נ' מ"י** (מיום 23.9.2014) (**עניין גנאם**) צוין ע"י כב' השופט דנציגר כך: "**כאשר מדובר בשיבוש הנעשה בדרך של אמירת שקר בחקירה, מתמלא היסוד הנפשי כאשר מוכח כי דבר השקר נאמר במטרה לפגוע בהליך שיפוטי קונקרטי וכי הנאשם ידע בעת שמסר את גרסתו כי שקריו רלוונטיים לאותו הליך שיפוטי קונקרטי בו הוא מתכוון לפגוע**" (סעיף 14 - ההדגשה הוספה).

9. סעיף 2(2) לפקודת הפרוצדורה הפלילית (עדות) קובע כך:

"אדם, הנחקר כך, יהיה חייב להשיב נכונה על כל השאלות, שיציג לו בשעת החקירה אותו קצין משטרה, או קצין מורשה אחר כנ"ל, **חוץ משאלות שהתשובות עליהן יהיה בהן כדי להעמידו בסכנת אשמה פלילית** (ההדגשה הוספה)."

10. נדמה, כי המסקנה הנדרשת מהדברים שהובאו לעיל היא, כי להבדיל מהימנעות מלהשיב לתשובות שיש בהן להוביל להפללתו העצמית של נחקר (בין אם הוא חשוד או עד, ובהקשר זה ראו ס' 15 לפסק-דינו של כב' השופט דנציגר **בעניין גנאם**), פעולה המתיישבת עם "זכות השתיקה" כדי להימנע מהפללה עצמית, הרי שהעלאה פוזיטיבית בחקירה של גרסה שקרית, אינה חוסה בזכות מפני הפללה עצמית וחורגת מגדרי "זכות השתיקה".

11. עתה נפנה לראיות שהוצגו במקרה שלפניי. אין מחלוקת, כי הנאשם נחקר במשטרה תחת אזהרה שלוש פעמים. בפעם הראשונה ביום 28.7.2019, נחקר הנאשם בחשד לעבירות מרמה בכך שביחד עם אחרים מכר מבחנים לסטודנטים בצורה בלתי חוקית, טרם ביצוע המבחנים. במהלך החקירה, עלה כי הנאשם נפגש ושוחח עם סאלם טרם הגיעו לחקירה, בנושאים הקשורים למכירת המבחנים. משום כך הוזהר בהמשך החקירה, כי הוא חשוד גם בעבירה של שיבוש מהלכי משפט. כאשר נשאל בנוגע לחשדות נגדו **בעניין המבחנים**, השיב כי "**אני לא קשור לזה ואף פעם לא אהיה קשור**" (ש' 75). בהמשך סיפר כי ידע שסאלם חשוד במכירת מבחנים. החוקר עימת את הנאשם עם התכתבויות במסגרת בינו לבין סאלם בקשר למכירת המבחנים והנאשם טען כי לא הוא שכתב אותן.

12. החקירה השנייה נערכה ביום 30.7.2019, בחשד לאותן עבירות, כולל עבירת השיבוש. לחקירה זו הנאשם הגיע מיוזמתו בליווי עו"ד, והודה כי שיקר בחקירה הקודמת מתוך פחד ולחץ כי אם יגיד את האמת, ייצור הדבר בעיה למשפחה שלו בכפר מצד משפחתו של סאלם (ש' 11 - 12). לדבריו, שיקר כשאמר כי ההתכתבות שהוצגה לו בחקירה הקודמת לא נכתבה על ידו והודה כי אכן מדובר בהתכתבות מפלילה (ש' 43), אך המשיך וטען שאין לו קשר למכירת המבחנים. כשנשאל האם סאלם הדריך אותו מה לומר חקירה, השיב כי עליו להכחיש כל קשר לעניין (ש' 71). הנאשם טען כי פעל כך מתוך "פחד ומלחץ" (ש' 83).

13. בחקירה השלישית מיום 24.1.2021, הנאשם סיפר כי טרם חקירתו הראשונה, ידע כי לסאלם יש מבחנים אותם ניסה למכור לסטודנטים. כן מסר שמות של סטודנטים שפנו לסאלם, אך לטענתו לא ראה את המבחנים ולא ידע כי מדובר במבחן שטרם התקיים. כשנשאל מדוע לא סיפר את הדברים האלה בחקירות הקודמות הגיב:

"דבר ראשון לפני שהגעתי לחקירה הראשונה בתיק הזה אני התייעצתי עם עורך הדין של סאלם סרחאן והוא אמר לי להכחיש הכל. דבר שני שבגללו לא סיפרתי את האמת זה בגלל שאני וסאלם מאותו הכפר וזה העתיד שלו והוא השקיע כל כך בלימודים ולא רציתי לדפוק אותו. הוא אמר לי גם שזה העתיד שלו וביקש ממני שאני לא אדפוק אותו. אני גם התחלתי לחשוב שיהיה ריב בין המשפחה שלי למשפחה שלו" (שורות 99-102).

14. נדמה, כי המסקנה המתבקשת מרצף העובדות שצוינו לעיל היא, שהנאשם לא הסתפק בשתיקה ואי השבה לשאלות שעלולות להפיל אותו, אלא נקט, מלכתחילה, גישה אקטיבית שנועדה לברר על מה צפויה החקירה הראשונה, זאת כשפנה ביוזמתו לסאלם לברר את העניין, ובהמשך בעת חקירתו הראשונה, כאשר הציג מצג שווא כי כלל לא היה בקשר עם סאלם בעניין הבחינות, כשהכחיש שהוא זה שכתב חלק מן ההודעות עמן עומת. הנאשם הציג גרסה שקרית לחוקרים כבר מחקירתו הראשונה. בהמשך, נראה כי לנאשם היה "מוסר כליות" שעה שחש חובה לשוב למשטרה ביוזמתו, לאחר שנועץ בעורך דין, ובחר לספר "את האמת". אלא שגם בפעם השניה בה נחקר לא גילה את כל שהיה ידוע לו על הפרשה והמשיך וגילה מידע נוסף הן בחקירתו השניה והן בחקירתו השלישית (ביחס להודאתו, כי ידע כי מדובר במבחן אמת שאמור להתקיים, שעל תוכנו ידע טרם קיומו מסאלם). כלל התנהגותו של הנאשם, הן לפני חקירתו הראשונה והן בחקירותיו הנוספות, מלמד על כוונה להונות את החוקרים ולהרחיק עצמו כליל מן האירוע בו נחשד. גם אם בסופו של דבר, לא יוחסה לו מכירת המבחן וגם אם הודעותיו יש בהן לסייע להפיל את סאלם, אין הדבר גורע מן העובדה ששיקר באופן חוזר ונשנה לחוקרים באשר לחלקו באירוע ולידיעותיו ביחס אליו.

15. מהחקירה האחרונה של הנאשם, עולה בבירור כי שתי הסיבות ל"שקר" בחקירתו הראשונה, לא היו הלחץ או הפחד מפני הפללה עצמית כפי שנטען, והדבר אף לא נבע מחוסר הבנה של המצב המשפטי, אלא נבע מההנחיה שיקבל מסאלם ומעורך דינו להכחיש את הקשר שלו לפרשה, והכל במטרה שלא להפיל את סאלם ולמנוע סכסוך משפחות. יוצא אפוא, כי ניתן להוכיח לכאורה, הן את היסוד העובדתי של "העושה דבר", בדרך הוכחת שקריו של הנאשם ב"הליך שיפוטי" (חקירה פלילית), והן את היסוד הנפשי "בכוונה למנוע או להכשיל הליך שיפוטי". חומרת המעשים לכאורה, נובעת מכוונת ההטעיה שקיננה לכאורה בלבו של הנאשם עוד בטרם חקירתו הראשונה, ובהמשך, עת מסר גרסאות חלקיות ושקריות ולעתים סותרות בשתי חקירותיו הנוספות.

16. נוכח האמור, לא נמצא פגם בהחלטת המאשימה להעמיד לדין את הנאשם בעבירת השיבוש בנסיבות שפורטו, שכן על פניו, קיים סיכוי סביר להרשעה, וכן קיים עניין לציבור נוכח מידת הפגיעה בערכים המוגנים. אך מובן הוא, שיש לדחות את הטענה כי כתב האישום אינו מגלה עבירה.

אכיפה בררנית

17. לא סברתי שיש ממש בטענת הסניגורית בהקשר זה. משנמצא כי נסיבות המקרה הצדיקו את העמדתו לדין של הנאשם בעבירה של שיבוש מהלכי משפט, אין לומר כי אי-מציאת תיקים בנסיבות דומות עשויה לבסס את קבלת טענת האכיפה הבררנית. נסיבותיו של תיק זה מובהקות וטומנות בחובן חומרה היורדת לשורשם של הערכים המוגנים, דהיינו הצורך בוודוא קיומו של הליך הוגן היורד לשורש האמת. על-כן, לא מצאתי כי תיק זה בר-השוואה לתיקים אחרים. מעבר לכך, נכונות המאשימה לבחון אפשרות של הסדר מותנה בתיק זה, מגלמת את האיזון הראוי, בוודאי ביחס לתיקים האחרים שהסתיימו בהסדר מותנה אליהם הפנתה הסניגורית. לפיכך, גם טענה זו נדחית.

יש לשלוח לב"כ הצדדים.

ניתנה היום, ד' בחשון, התשפ"ג 29 באוקטובר 2022, בהעדר הצדדים.